SREBRENICA

1995-2008.

Foto: Amer KAJMOVIĆ

Sa prošlogodišnje dženaze u Potočarima

Srebrenički juli

- Ne sjećam se nijedne prirodne smrti muškaraca u mojoj familiji. Tri generacije unazad ubijali su četnici. Dob u kojoj su ubijeni je različita (80 - 60 - 40). Ja sam u dvadesetim... Možda je moje vrijeme sada?

(1. jul 2008, blogger.ba, mladi Srebreničanin)

Trinaest godina poslije. Novi jul, stara Srebrenica. Novi mezari, stare žrtve. Nova dženaza, stara agonija... Opet je ljeto otvorilo najbolniju ranu ove zemlje.

Srebrenica. Simbol najgnusnijeg zločina kojem ova (prokleta) generacija posvjedoči. I ovoga će jedanaestoga jula u svoje zemljane, podrinjske, krvave skute primiti sinove i kćeri, smaknute jer ih se nije moglo prekrojiti da odgovaraju viziji velikosrpskog Balkana, kakvim su ga dželati zamislili.

Još jednom će se u Potočare sliti najtužnije kolone ovoga svijeta. U jednoj će biti tabuti s bošnjačkim kostima koje će konačno naći smiraj. U drugoj će biti preživjeli, oni koji su, hudom srećom, izmakli sječivu dvoglavog orla. U trećoj oni koji nisu ni jedno ni drugo, već oni koji dušom i dalje preživljavaju srebreničku bol.

I svi će misliti na jedno: dok mi u kabur spuštamo očeve i majke, djedove, nane, kćeri i sinove, dželati hode slobodni. Baš kao i tog jula 1995. godine, kada su trijumfalno, pregazivši leševe, upali u Srebrenicu... Slobodni baš kao što su bili i onda kada su te 1995. zauzeli punktove Ujedinjenih naroda, dan nakon što su ti kukavni stranci (odbijam da ih nazovem mirovnjacima, vojnim snagama i slično!) obećali da "enklavu neće predati".

Slobodni kao što nikad, dok je živ, neće biti nijedan preživjeli Srebreničanin.

I to neka je na savjest međunarodnom zajedništvu! Tom skupu svjetskih sila, pod čijom se stražom dogodilo najveće stratište modernog doba. Posmatrali su i dopustili genocid, što se u pravičnom svijetu zove saučesništvo u zločinu.

Međutim, baš onako kako su ih "dotakle" slike autobusa koji su Srebreničane vozili na smaknuća, fotografije prognanih, fotografije svježih, masovnih humki, a koje im je uredno i svakodnevno na bijele stolove dopremao satelit iznad BiH, tako ih se dotiče i činjenica da su "zažmirili" na gotovo devet hiljada leševa.

I kako su žmirkali za vrijeme rata, žmirkaju i danas. Recimo, advokati Ujedinjenih naroda nisu se pojavili ni na jednom ročištu, zakazanom po tužbi Srebreničana. Pozivaju se na imunitet - status koji ih čini slobodnim od zakonskih obaveza, optužbi i kazni za eventualne prekršaje... Naravno. Imuni su bili i na mrtve pa je bilo logično, koliko god surovo to zvučalo, očekivati isti "simptom" kada su živi i pravda u pitanju.

Ali nema ovaj papir tog prostora koji bi istrpio sve što je Srebrenici učinjeno. Prije, za vrijeme i poslije genocida... nema tog papira da se svi krivci za Srebrenicu pobroje. Nema te knjige, riječi i slova da se sva podrinjska bol zabilježi...

I zato ću, jer svojih odgovarajućih nemam, ovu, uvodnu priču o golgoti s kraja 20. vijeka, završiti riječima dječaka - blogera, preživjelog Srebreničanina:

"Prokleto je to parče zemlje, al' haman ćemo baš na tom parčetu morati graditi nešto novo. Ne znam šta. Jer sve što smo dosad pokušali, ništa nije valjalo. To parče zemlje će nam morat donijeti i nešto lijepo, kad-tad. Dotad, nek Srebrenica na krilima prošlosti lebdi u sadašnjosti..."

Lana SINANOVIĆ

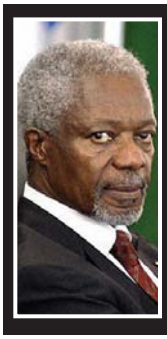

Kofi Annan:
- Srebrenička tragedija zauvijek će progoniti historiju Ujedinjenih naroda.

Bill Clinton:
- Srebrenica je skršila iluziju da će kraj Hladnog rata obrisati ovakvo ludilo. Umjesto toga, ona leži ovdje kako bi svijet vidio ranjivost običnog naroda kad tama, etnički nadmoćna, preuzme vlasništvo nad religijom.

Mahathir bin Mohamad
- Srebrenica - ime grada koje jedva mogu izgovoriti - sada je duboko urezana u mom srcu. Priča o Srebrenici treba biti ispričana, i pričana opet i iznova.

Mia Farrow
- Dolazimo s velikim poštovanjem u Srebrenicu, u središte agonije koja još traje. Glasovi ubijenih isto kao i mi pitamo se kako se ovo uopće moglo dopustiti. Gdje je bio svijet? Mi smo vas izdali. Moja zemlja i sve zemlje svijeta su vas izdale.

Višestoljetna borba za Srebrenicu

Srebrenica danas: Potpuno promijenjena nacionalna struktura opštine

Grad na raskrižju istoka i zapada

Sanita ROŽAJAC

Ratovi, promjene vladara, okupacije, rijetko i malo slobode i sigurnosti, kroz stoljeća su sputavali duh bosanske kasabe • Od prijeratnih 36 hiljada stanovnika danas u Srebrenici živi 11 hiljada

Na području Srebrenice tragovi života postojali su još od najranijih vremena, što je bilo uslovljeno povoljnim geografskim položajem i bogatstvom srebrenom rudom. Za vrijeme vladavine Rimskog carstva Srebrenica je bila glavni centar za kovanje novca i jedna od najvećih kovačnica Rimske imperije.

Srebrenica je u srednjovjekovnoj Bosni činila veoma važan prostor zbog vrijednih nalazišta plemenite rude, tako da su je posjećivali putnici iz svih krajeva svijeta, ostavljajući u ovom kraju tragove različitih kultura.

Dolazak franjevaca

Posmatrano sa vojnog aspekta, njena važnost bila je neprocjenjiva zbog povoljnog geografskog položaja. Dolazak franjevaca u Srebrenicu na neki način je verificirao davno postavljenu granicu između istočne i zapadne civilizacije. Provincija Bosna srebrena ili Bosna argentaria, formirana kao najistočnija naseobina franjevaca, pokazala je značaj ovog prostora i potvrdila Drinu kao granicu između različitih kultura.

Ratovi, promjene vladara, okupacije, rijetko i malo slobode i sigurnosti kroz stoljeća, sputavali su duh bosanske kasabe, ali se on održavao i definirao kao specifikum utemeljen borbenim mentalitetom, težnjom za samoodržanjem.

U Bosni, u kojoj je živjela Srebrenica u posljednja dva milenija, ova borba je bila permanentna. Sa istoka i zapada oduvijek su dolazili ratnici i željeli teritoriju, vlast, srebro, ljekovitu banju Guber i poziciju na Drini. Srebrenica tu borbu nikada nije u potpunosti dobila. Povremeno je pokazivala da zanati, zemljoradnja, kultura i umjetnost nadasve imaju pogodno tle za egzistiranje, ali su periodi u kojima je historija dopuštala da pokuša živjeti bili rijetki i kratki.

U drugoj polovini 1991. bilo je očigledno da su velikosrpski nacionalisti pripremili agresiju na Bosnu i Podrinje, sa ciljem da, na velikodržavnom konceptu Srbije, zauzmu cijelu BiH i silom je pripoje Srbiji, te biološki i duhovno istrijebe Bošnjake. Prema današnjem popisu stanovništva, koji su napravili službenici Opštine, nacionalna struktura u Srebrenici od posljednjeg popisa potpuno se promijenila. Tako od 11 hiljada stanovnika Srebrenice trenutno u ovoj opštini živi nešto više od šest hiljada Srba, te oko pet hiljada Bošnjaka.

Popis stanovništva

- S tim da je velika razlika u broju stanovnika zimi i ljeti, jer su u toplijim mjesecima povoljniji uslovi za život, te mnogo Srebreničana u ovom periodu dolazi ovdje da živi, kaže nam Ramo Dautbašić, zamjenik načelnika Opštine.

Prema posljednjem zvaničnom popisu stanovništva iz 1991, opština je imala 36.666 stanovnika, raspoređenih u 81 naselju. Poslije potpisivanja Dejtonskog sporazuma, Srebrenica, u cjelini, ušla je u sastav RS-a.

U Srebrenici je 1991. živjelo 36.666 stanovnika. Od toga su bila 27.572 (75,19%) Bošnjaka, 8.315 (22,67%) Srba, 38 (0,10%) Hrvata, 380 (1,03%) Jugoslavena, te ostalih 361 (0,98%). Od toga je u gradu živjelo 5.746 stanovnika, od čega 3.673 (63,92%) Bošnjaka, 1.632 (28,40%) Srbina, 34 (0,59%) Hrvata, 328 (5,70%) Jugoslavena i ostalih 79 (1,37%).

Istina nama, kazna zločincima

Protesti, Tuzla i Srebreničanke

Almir ŠEĆKANOVIĆ

Tako se jednostavnom čini kolona srebreničkih majki dok mirno prolazi tuzlanskim ulicama. Oborenih pogleda korača njih 300, primjetne tek po transparentima koji su svakog jedanaestog u mjesecu isti. Tačnije, svakog jedanaestog istom se porukom traži jedno: Istina nama, kazna zločincima!

Srebreničanke su proteste organizovale nekoliko mjeseci nakon pada tada zaštićene enklave UN-a. I tada je traženo hapšenje najtraženijih zločinaca Radovana Karadžića i Ratka Mladića. Trinaest godina kasnije, majke i dalje traže hapšenje krvnika. No, godine nisu ubile ono dostojanstvo i sabur što krasi samo bosanske majke. Sabur prepun inata.

„Kad god dođem na proteste, vrati mi se film iz 1995. Kako smo preživjeli pad Srebrenice, izgubili najmilije i stigli u Tuzlu. Protesti su dan kada se sva tuga skupi u nama. Ne, to je dan kad srebreničke majke ujedine svoju tugu, koju stalno nose", priča nam Hajra Ćatić, predsjednica Udruženja „Žene Srebrenice".

Tuzla je posebna stranica srebreničke historije. Ona je utočište za žene i djecu, nada za preživjele i mjesto gdje uspomena na ubijene vječno opstaje. Majke će reći da je to druga Srebrenica. Tuzlaci će dodati da je to bila ljudska obaveza, koja traje i danas.

Obaveza Srbije je: uhapsiti Karadžića i Mladića, no nije ispunjena! Obaveza je kazniti oko 10.000 učesnika u srebreničkom genocidu.

A razumjeti majku Nuru Mustafić još je veća obaveza. Ljudska. Nuri su jednog sina ubili zloglasni Škorpioni u Trnovu, a drugi je poginuo na tuzlanskoj Kapiji. I to je veza Tuzle i Srebrenice. Kapije i Potočara.

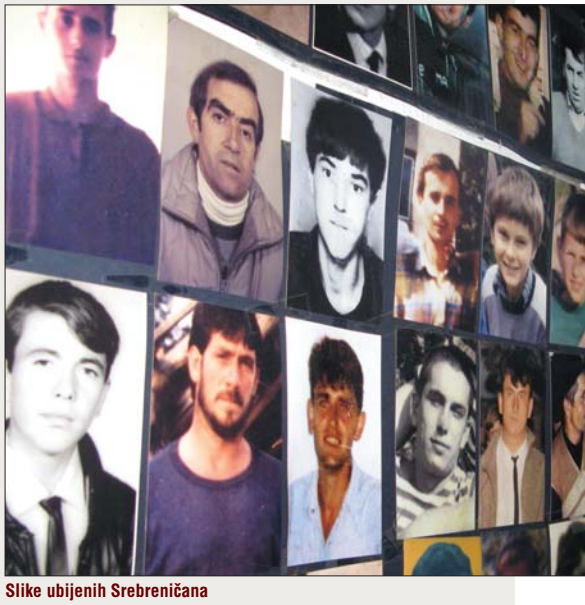

Slike ubijenih Srebreničana

Colin Farrell:
– Teško je opisati koliko su očito zrak i tlo zatrovani ubojstvom osam hiljada ljudi u jednome danu. Doista dobijete osjećaj boli i gubitka. Tužan sam, zbilja sam tužan.

Emina Erdogan:
– S majkama Srebrenice dijelim bol i tugu i čestitam im na njihovoj istrajnosti, jer ih vidim kao velike borce.

Hasan Džafić:
– Srebrenica je postala moja mora i ne znam kako ću živjeti s njom. Kako se više smijati, živjeti i pisati nakon Srebrenice?

Dragan Čavić:
– Nakon svega, kao čovjek i Srbin, a onda kao otac, brat i sin, pa tek onda kao funkcioner Republike Srpske, moram reći da ovih devet julskih dana Srebrenice predstavlja najcrnju stranu u historiji srpskog naroda.

Za ukop spremno 330 tijela

U Memorijalnom centru Srebrenica – Potočari ove godine trebalo bi biti ukopano 330 tijela. Ipak, nije isključeno da će ovaj broj biti povećan.

– Sve do devetog jula nećemo znati konačan broj žrtava koje će 11. jula biti ukopane u Memorijalnom centru, rekla nam je Munira Subašić, predsjednica udruženja Pokret majke enklave Srebrenice i Žepe.

Dosad su na mezarju ukopane gotovo tri hiljade žrtava, a nekoliko hiljada ekshumiranih tijela još nije identificirano.

Inače, preko puta mezarja nalazi se Fabrika akumulatora, zgrada iz vremena komunističke ere, koju je koristio Holandski bataljon kao sjedište 1995. godine. Uredbom koju je donio visoki predstavnik utvrđeno je da ova lokacija – mjesto gdje se dogodila tragedija jula 1995. – treba pripasti Memorijalnom centru Srebrenica – Potočari s ciljem njenog očuvanja kao mjesta sjećanja.

S. R.

Udruženja zajedno u borbi

Zajedno do istine i pravde

Razlog osnivanja Pokreta Majke enklava Srebrenica i Žepa, kako to zna reći predsjednica Munira Subašić, prevashodno je bila potreba da učestvuju u razjašnjavanju sudbine nestalih od 1992. do 1995. na području zaštićene zone UN-a, ali i na Sokocu, Han-Pijesku, Rogatici, Vlasenici, Bratuncu, Zvorniku, Višegradu i Foči.

Vremenom se udruženje počelo baviti i ekshumacijama, identifikacijama i sahranama, ali i ekonomsko-socijalnim, zdravstvenim i problemima obrazovanja srebreničke djece. Pokret osnovan 1996. okuplja preživjele, te članove porodica ubijenih i nestalih tokom genocida u Srebrenici 1995. godine. Za mukotrpan rad na putu istine i pravde Udruženje je dobilo pregršt nagrada.

Udruženje Srebreničke majke, sa Hatidžom Mehmedović na čelu, okuplja majke koje su nakon pada zaštićene zone izgubile sinove, muževe, braću i ostale muške članove familije. Ovo udruženje bavi se traženjem nestalih i pomaganjem preživjelih koji su se vratili u porušene domove. Osnovni zadaci ovog udruženja su pružanje pomoći povratnicima i podrška preživjelim u traženju nestalih, lobiranje kod donatora za pomoć povratnicima, zalaganje za dodjelu posebnog statusa Srebrenici i njena obnova, te borba za hapšenje ratnih zločinaca koji su učestvovali u masakru.

Većina članova Udruženja građana Žene Srebrenice, osnovano 1996. u Tuzli, osobe su čiji se najbliži vode kao nestali u zaštićenoj zoni UN-a. Članstvo, kako nam je kazala predsjednica Hajra Ćatić, nije ograničeno samo na ovu kategoriju ljudi i otvoreno je za sve koji žele doprinijeti kampanji za istinu i pravdu koju promovira i vodi ovo udruženje pod nazivom. Ovo pitanje je, prema uvjerenjima članova udruženja, osnovni preduslov za odvijanje svih pozitivnih procesa u BiH, pa i šire.

S. R.

Srebrenička tragedija obilježava se deset godina

Od Ravni do Potočara

Sakib SMAJLOVIĆ

Obilježavanje srebreničke tragedije počelo je 11. jula 1998, u Ravnama kod Kladnja, tri godine nakon genocida. Tada je u prisustvu oko tri hiljade ljudi klanjana prva dženaza-namaz u odsustvu za sve žrtve. Manifestacija je održana pod motom "Ne zaboravimo mrtve, mislimo na žive". Prvu dženazu predvodio je reisu-l-ulema Mustafa ef. Cerić.

Sljedeća manifestacija održana je u tuzlanskom Mejdanu. Ovo sjećanje održano je pod motom "Ako nema živih, nema ni Dejtona". Treća godišnjica održana je pod sloganom "Ko nas je izdao". U sklopu obilježavanja pada Srebrenice posjećena su mezarja u Boriću, Golom brijegu, Tuzli, Živinicama i Sarajevu.

Četvrto sjećanje na srebreničku tragediju održano je 13. jula 2000. u Fabrici akumulatora u Potočarima. I na tom je mjestu klanjana dženaza u odsustvu, a predvodio ju je muftija tuzlanski Husein ef. Kavazović. Ovaj skup bio je isključivo vjerskog karaktera. Tokom dženaze grupa Srba iz Đogaza neprekidno je zviždala i vrijeđala, dok su radnici Ferosa dobacivali.

Ravne - prva dženaza u odsustvu

Peto obilježavanje tragedije bilo je ispred Fabrike akumulatora u Potočarima, gdje su učestvovali svi visoki domaći i međunarodni predstavnici.

Naredno sjećanje obilježeno je također u Potočarima, na lokalitetu gdje se danas nalazi Memorijalni centar. Tada je nakon klanjanja dženaze proučena dova i postavljen kamen temeljac za izgradnju kompleksa.

Prva dženaza u prisustvu i ukop obavljeni su 31. marta 2003, kada je ukopano 600 identifikovanih žrtava. Tada je bivši američki predsjednik Bil Klinton otvorio Memorijalni centar. Iste godine 11. jula ukopana su 282 tijela.

Od zvaničnika RS-a prvi je dženazi prije četiri godine prisustvovao Mladen Ivanić.

OSLOBOĐENJE
srijeda, 9. juli 2008. godine

Hronologija događaja u Srebrenici i oko nje jula '95.

Početak GENOCIDA

Danas se obnavlja sve što je na kraju ofanzive srušeno

Ratko Mladić među prvim ušao u "osvojenu" Srebrenicu

Mnogi su tražili pomoć u UN-ovoj bazi u Potočarima

Golgota počinje u poslijepodnevnim satima 6. jula, kada počinje žestoko granatiranje Srebrenice – tri dana kasnije kreće ofanziva,a 10. jula prva smaknuća • Izjava Aleksandra Ivanka od 11. jula: Srebrenica je pregažena,svi se povlače

Sanita ROŽAJAC

U poslijepodnevnim satima 6. jula 1995. godine agresor je žestoko počeo granatirati Srebrenicu, naročito naselja Sućeska i Potočari. Na meti četničkih napada ubrzo se našla i baza Ujedinjenih nacija smještena u Potočarima. Tog dana u Srebrenici je ubijeno šest, a ranjeno 18 osoba.

Dan poslije, Srebrenica i Bihaćki region, u odnosu na druga slobodna područja Republike BiH, bili su pod najžešćim napadima zaluđenih četničkih falangi. Osim toga, u zaštićenoj zoni UN-a bila je veoma teška humanitarna situacija. Napadi su se nastavili i sutradan. Tokom dana na grad je ispaljeno hiljadu projektila iz različitog oružja, a nastavilo se i grupisanje ljudstva.

Napad tenkovima

U 15.35 sati 8. jula, UNPROFOR je zatražio od NATO-a blisku vazdušnu prisutnost avijacije Zapadnog savjeta iznad Srebrenice. Prema navodima predstavnika UNPROFOR-a, Džima Lendejla, oko podne su Karadžićevi Srbi „pregazili" posmatračku stanicu UN-a na jugozapadnoj ivici zaštićene zone UN-a, dozvolivši posadi ove stanice da se evakuiše prema gradu.

Plavci su se povukli sa osmatračnice a tom prilikom jedan holandski vojnik je ranjen, nakon čega je prebačen u bolnicu u Potočarima. Vazdušna prisutnost NATO-a zatražena je radi „stabilizirajućeg uticaja" kojeg avioni NATO-a imaju, a u Srebrenici je registrovano dalje pogoršavanje stanja sa teškim granatiranjem Potočara i otvaranjem vatre iz tenkova Karadžićevih Srba na električnu centralu u području Potočara.

Agresor je 9. jula pokrenuo snažnu ofanzivu na Srebrenicu i svim sredstvima ubijao civile kojih je na tom području bilo oko 60.000, među kojima i veliki broj izbjeglica. Četničke horde četvrti dan razarale su naselja i ubijale civile u Srebrenici, gradu koji je odranije uveliko razrušen i spaljen. Stanovništvo iz južnog dijela enklave, njih oko četiri hiljade, bježeći pred četničkim hordama koje su probile linije odbrane u dubinu oko dva kilometra, izbjeglo je u grad.

Tenkovi su cijeli dan dejstvovali po Srebrenici i okolnim naseljima, a među civilima je bilo mnogo nastradalih. Snage UN-a su dva punkta sa oružjem i posadama već predali četnicima. Predsjednik opštinskog vijeća Osman Suljić uputio je apel nadležnim organima u zemlji i svijetu za spas ljudi u tom kraju, koji su danima, izolovani od ostatka svijeta, bili meta četničkih napada.

Prilikom demilitarizacije Srebrenice, Armiji RBiH na tom je području oružje uzeto pod nadzor snaga UN, što je podrazumijevalo da će zaštićenu zonu čuvati mirovnjaci. Prema navodima vojnog portparola UNPROFOR-a potpukovnika Gerija Kauarda, UN su u BiH 9. jula poslijepodne poslale upozorenje zapovjedniku Karadžićeve vojske generalu Ratku Mladiću od kojeg su tražili zaustavljanje ofanzive napredovanja prema Srebrenici i vraćanje na linije demilitarizovane zone po sporazumu postignutom u maju 1993, koji je dobio naziv prema tadašnjem komandantu UNPROFOR-a Filipu Morijonu.

Zauzimanje UN-ovih kota

Prema podacima UNPROFOR-a, Karadžićevi Srbi su do 9. jula poslijepodne zauzeli pet od 12 posmatračnica UN u srebreničkom području, uglavnom, južno od grada. Odluku o upozorenju Mladiću odobrili su Galijev izaslanik Jasuši Akaši i komandant snaga UN-a za bivšu Jugoslaviju Bertran Žanvije. Karadžićevi Srbi napad na Srebrenicu započeli su u četvrtak, a u napadima na grad ubijeno je i ranjeno više civila.

Prijetnje UNPROFOR-a nisu zaustavile napade na Srebrenicu. U dejstvima Karadžićevih Srba po zaštićenoj zoni, 10. jula ubijeno je 17, a ranjene 54 osobe. Neprijateljski tekstovi djelo-

Zaštićene zone UN-a je od 1993. godine trebalo čuvati 30.000 vojnika, a zemlje učesnice UN misije obezbijedile su svega sedam hiljada. Prema reduciranom programu, u Srebrenici ih je trebalo biti 700, a bilo ih je samo 450

Noć 11. na 12. juli bila je stravična za Bošnjake

DESET DANA PAKLA

6. juli:
- Počinje granatiranje Srebrenice, posebno Potočara
- Šest mrtvih i 18 ranjenih
- Napad na bazu UN-a u Potočarima

7. juli:
- Najžešći napadi u BiH (uz Bihać) odvijaju se u ovoj regiji
- Počinje humanitarna kriza u Srebrenici

8. juli
- UNPROFOR od NATO-a traži zračnu podršku (po potrebi!)
- Karadžićevi Srbi napadaju posmatračku bazu UN-a; vojska bježi prema gradu; jedan holandski vojnik je ranjen
- Počinju napadi tenkovima na električnu centralu u Potočarima

9. juli
- Ofanziva počinje
- Četnici probijaju liniju odbrane grada u dubinu od dva kilometra
- Prve egzekucije civila
- Planska razaranja naselja
- Pet od 12 punktova UN-a predato, zajedno sa oružjem, srpskim snagama
- Apel Osmana Suljića, predsjednika Opštinskog vijeća, svijetu da spasu ljude u ovom kraju
- UN u večernjim satima od Ratka Mladića traži da zaustavi ofanzivu

10. juli
- Srpski oficiri od UN-a traže da, zajedno sa Srebreničanima, polože oružje i napuste grad
- 17 mrtvih, 54 ranjenih
- Izjava UN-ovaca: Riješeni smo da zaštitimo enklavu

11. juli
- UN se potpuno povukao prema sjeveru
- Srbi ulaze u Srebrenicu
- Srebreničani se povlače prema Potočarima, gdje traže zaštitu UN-a
- Počinje noć užasa: ubijanja, silovanja, prebijanja...; na njivama u Kravici, Konjević Polju i Kasabi leži na stotine leševa

12. juli
- U selo Ravne kod Kladnja stižu prvi prognanici iz Srebrenice
- Drugo odvajanje žena, djeca i vojno sposobnih osoba u Potočarima

13. juli
- Novi pokolj: klanje, silovanje, mučenje civila
- Svjedoci tvrde da su u ovoj noći osobe u uniformama UNPROFOR-a klali, mučili i ubijali

14. juli
- Još jedan masovni pokolj Bošnjaka
- Na slobodnu teritoriju stiglo oko 20.000 prognanih, od čega je 60 posto djece uzrasta do deset godina
- Srušene džamije, muslimanska groblja i sve što podsjeća na stoljetno življenje Bošnjaka

15. juli
- Šest hiljada Srebreničana odvodi se iz baze holandskog bataljona – sudbina im je neizvjesna
- Na slobodnoj teritoriji oko 23.000 prognanih
- Borba za život prognanih po podrinjskim šumama

vali sa udaljenosti manje od dva kilometra. Tokom večeri lokalni komandant srpskih snaga kontaktirao je sa komandantom holandskih snaga i rekao mu da bi 42.000 okruženih stanovnika Srebrenice skupa sa holandskim trupama do utorka ujutro trebalo napustiti enklavu. Srpski oficir je naglasio da Srebreničani u roku od 48 sati moraju položiti oružje i napustiti grad.

„Zahtjev bosanskih Srba je potpuno neprihvatljiv za nas. UN su riješene da zaštite ovu enklavu", kazali su UN-ovci.

Drama Srebreničana i plavaca u enklavi 11. jula dostigla je vrhunac. UN se povukao su se iz Srebrenice prema sjeveru, a Karadžićevi Srbi ušli su u grad.

"Grad je potpuno prazan. Radi se o velikom egzodusu", rekao je Stefan Oberajt, pripadnik organizacije "Ljekari bez granica". Pod stalnim vatrenim dejstvom je na desetine hiljada Srebreničana bez hrane i vode. Prema podacima UNHCR-a, stanovništvo srebreničkog područja povuklo se prema Potočarima, gdje je okružilo bazu UN-a.

- Srebrenica je pregažena, svi se povlače, izjavio je portparol UN-a Aleksandar Ivanko.

UNPROFOR nije uspio da zaštiti zonu UN-a, što je bila njegova osnovna dužnost. Prema neimenovanim diplomatskim krugovima, vlada mišljenje da je UN sa zakašnjenjem zatražio vazdušnu akciju NATO-a. Osim toga, zaštićene zone UN-a je od 1993. godine trebalo čuvati 30.000 vojnika, a zemlje učesnice UN misije obezbijedile su svega sedam hiljada. Prema reduciranom programu u Srebrenici ih je trebalo biti 700, a bilo ih je samo 450.

Noć užasa

Oko 18 sati 12. jula na liniju razgraničenja u selu Ravne kod Kladnja počeli su stizati prognanici iz Srebrenice koje su četnici deportovali od Potočara. Taj dan stiglo je oko deset hiljada Srebreničana, mahom žena i djece, dok su vojno sposobni muškarci i mnoge djevojke zadržane u Potočarima.

Karadžićevi vojnici, prema svjedočenju prognanika, odvojili su i zadržali nekoliko hiljada muškaraca, među kojima i razvijenu djecu. Prognanici tvrde da su u noći 13. jula četnici u Potočarima klali, silovali, mučili, civilile, a i dan kasnije organizovan je masovan pokolj civilnog stanovništva.

Neki od očevidaca tvrdili su da su zločini vršeni i u uniformama UNPROFOR-a. Noć između srijede i četvrtka (11. i 12 jula) bila je noć užasa za Bošnjake koji su u Potočarima bili u bijegu. Cijelu noć su odvodili muškarce, silovali djevojke, iznuđivali priznanja o kretanju naoružanih bjegunaca, koji su samoinicijativno uputili na slobodnu teritoruju. Muškarce su odvezli, a zatim i žene s djecom. Svi prognanici svjedoče da su njive, igrališta i meraje u Kravici, Konjević Polju i Kasabi bili puni leševa.

Do 14. jula na slobodnu teritoriju stiglo je oko 20 hiljada prognanika iz takozvane zaštićene zone UN-a, od čega je više od 60 posto djece, uzrasta do deset godina, a ostalo su bile žene i manji broj starijih osoba. Po svjedočenju proganika, agresor je u Srebrenici i okolnim selima već granatama porušio sve džamije, muslimanska groblja i sve drugo što podsjeća na stoljetno življenje Bošnjaka. Drama Srebreničana nastavila se i 15. jula. Sudbina oko šest hiljada osoba koje su Karadžićevi Srbi oteli iz baze holandskog bataljona i odveli u nepoznatom pravcu, postala je neizvjesna. Zarobljene muškarce agresor je deportovao u konclogore.

Pečat Komisije

Do 16. jula iz okupirane enklave Srebrenica stiglo je nešto više od 23 hiljade prognanih. Prognanici iz Srebrenice nastavili su stizati i narednih dana. Oni koji su se odlučili na samoinicijativan bijeg došli su preko šuma i brda izgladnjeli, iscrpljeni. Prema podacima kojima su raspolagali zvanični organi u Tuzlansko-podrinjskom kantonu, do 18. jula prihvaćeno 25.290 ljudi iz Srebrenice. Podaci UNHCR-a tvrdili su da je iz Srebrenice uspjelo pobjeći 29 hiljada ljudi. Ostala je neizvjesna sudbina 12 hiljada osoba.

Deset godina poslije, Komisija za Srebrenicu, koju je po naredbi viskog predstavnika za BiH formirala Vlada RS utvrdila je da je u ljeto 1995. u Srebrenici ubijeno više od osam hiljada Bošnjaka.

Holanđani u Srebrenici 1995. godine

Među prvim prognanicima 60 posto je bilo djece

Iz svjedočenja Srebreničanina koji je preživio strijeljanje

ZAUSTAVIO SAM DAH da ne znaju da sam živ

Pripremio: Šefko HODŽIĆ

Masovna strijeljanja zarobljenih Srebreničana na kamenolomu kod Zvornika preživjela su dva čovjeka. Doživjeli su i da pobjegnu na slobodnu teritoriju. Oslobođenje prenosi dio izjave koju je organima Vojne bezbjednosti 2. korpusa 1995. dao jedan od preživjelih, O. H:

„Kada je kamion stao naredili su nam da izađemo iz njega. Tad sam primijetio veliki broj strijeljanih ljudi koji su ležali na nasipu od tucanog kamena. Prilikom iskakanja iz kamiona, odmah su nam naredili da legnemo i tog momenta čuli su se rafali po nama. Ja sam legao na zemlju i pribio se što više uz leševe. Pošto mene nije pogodio nijedan metak, ja sam se još više pribio uz zemlju, a čuo sam kako četnici komanduju sljedećoj petorici da izađu iz kamiona. To se ponavljalo dok svi nisu izašli.

Krici i pucnjava

Poslije izvjesnog vremena, čuo sam da neko od četnika komanduje da svaki vojnik uzme po jedan red i da utvrdi ima li još neko živ i ako bude da ga dotuče metkom u glavu. Ja sam tada prestao da dišem i još više se uvukao među mrtva tijela. Kad je četnički vojnik došao u moju blizinu, čuo sam da zove kolegu: Simo, hodi 'vamo da vidiš kako izgleda kostur od čovjeka. Kada je došao do mene, udario me je nogom u glavu. Nisam se micao, a on je rekao - mrtav je - i otišao dalje. Tako pritajen sam ležao nepomično sa ostalim tijelima i čuo sam da dovoze nove kamione. Čuju se krici, jauci i pucnjava. Ja nisam smio dići glave niti se pomjerati pošto su dva reflektora iznad nas na brdu osvjetljavali sve. Ne znam koliko su kamiona dovezli i koliko su ljudi pobili. Nakon dva sata nastala je tišina.

Kad je četnički vojnik došao u blizinu mene, čuo sam da zove kolegu: Simo, hodi 'vamo da vidiš kako izgleda kostur od čovjeka. Kada je došao do mene, udario me je nogom u glavu. Ja se nisam micao, a on je rekao - mrtav je - i otišao dalje

Podigao sam glavu i uspio da vidim veliki broj leševa. Jedva sam uspio da izvučem ruke. U jednom momentu čuo sam glas: Jarane, jesi li živ. Tada sam se ja njemu obratio: U šta si ranjen? - na šta je on odgovorio: U nogu i stomak. Tada sam mu predložio da dođe da me odveže, pa je puzeći preko leševa došao do mene. Pokušao je da odriješi moje ruke, ali nije uspio, pa je počeo da sijeće kanap zubima - opet nije uspio. Tada smo se dogovorili da probam prvo njega odvezati, što sam uspio. On je potom pokušao mene da odveže, ali se začuo traktor da ide i mi smo pobjegli prema potoku. Kad smo ustali, hodali smo po mrtvim tijelima i čuli smo krkljanja... Čitav plato je bio prekriven leševima.

Čovjek i žena

Kada smo uspjeli da stignemo do kanala, N. me odvezao, na-

Sud Bosne i Hercegovine

Uskoro presuda katilima

Vedrana FALADŽIĆ

Sud BiH uskoro bi mogao izreći prvu presudu za genocid u Srebrenici, odnosno za strijeljanje oko hiljadu Bošnjaka u zemljoradničkoj zadruzi Kravica u julu 1995, nakon pada zaštićene enklave.

Predmet poznatiji kao Kravica bio je prvi koji je, u maju 2006, počeo pred Sudom BiH. Optužnica, potvrđena u decembru 2005, tereti Miloša Stupara, Milenka Trifunovića, Petra Mitrovića, Branu Džinića, Aleksandra Radovanovića, Slobodana Jakovljevića, Miladina Stevanovića, Velibora Maksimovića, Dragišu Živanovića, Branislava Medana i Milovana Matića da su bili članovi i svjesni učesnici udruženog zločinačkog poduhvata. Optužnica ih tereti da su direktno i lično odgovorni za masakr nenaoružanih civila i bespomoćnih zatočenika.

Prekopavanje grobnica

U toku je i postupak protiv Milorada Trbića, bivšeg pomoćnika načelnika za bezbjednost Zvorničke brigade Vojske RS-a. Tužilaštvo ga tereti da je učestvovao u prisilnom preseljenju Bošnjaka iz Srebrenice, te njihovom pogubljenju i pokopavanju tijela. Trbić je, zajedno s drugim osobama, u periodu od 1. augusta do 1. novembra 1995. omogućio i nadzirao ponovni ukop tijela ekshumiranih iz primarnih masovnih grobnica u zonama odgovornosti Zvorničke i Bratunačke brigade i njihovo prebacivanje do sekundarnih grobnica.

Milorad Trbić

Optužnicom se Trbiću na teret stavlja genocid počinjen nad Bošnjacima Srebrenice. Trbić je 13. i 14. jula 1995. "kontrolisao izlazak Bošnjaka iz enklave", učestvujući u prevozu, zatvaranju i obezbjeđenju Bošnjaka iz Srebrenice koji su prevezeni iz Bratunca do mjesta zatvaranja u školama na području Zvornika. Zajedno sa drugim pripadnicima VRS-a i MUP-a, od 11. jula do 1. novembra 1995. "učestvovao je u pogubljenju preko 7.000 Bošnjaka", i to 13. jula 1995. na stadionu u Bratuncu. U optužnici stoji i da je 14. jula 1995, ispred škole u Grbavcima, pucao i ubio do 20 Bošnjaka.

Bratunački trojac

Bliži se kraj postupka i u predmetu koji se vodi protiv Zdravka Božića, Mladena Blagojevića, Željka Zarića i Zorana Živanovića, bivših pripadnika Vojne policije Bratunačke lake pješadijske brigade Vojske RS-a. Terete se da su tokom jula 1995. ubijali i zatvarali Bošnjake. U optužnici stoji da su 13. i 14. jula 1995. stražarili ispred OŠ "Vuk Karadžić" u Bratuncu, gdje je bilo zatvoreno između 2.000 i 3.000 muškaraca koji su "mučeni i premlaćivani".

Vaso Todorović

Uskoro bi trebalo početi suđenje i Vasi Todoroviću koji je prošlog mjeseca negirao krivnju za zločine u Srebrenici. Todorović je bivši pripadnik 2. odreda Specijalne policije Šekovići, a Tužilaštvo ga tereti za genocid. Tereti se da je od 10. do 19. jula 1995. učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu s ciljem prisilnog preseljenja oko 40 hiljada civila iz Srebrenice. Navodno je 13. jula učestvovao u zarobljavanju više hiljada Bošnjaka koji su pokušavali pobjeći iz zaštićene UN-ove zone, te pomagao u sprovođenju kolone sa nekoliko stotina zarobljenika iz mjesta Sandići u skladište Zemljoradničke zadruge Kravica.

Šokantna presuda Međunarodnog suda pravde u Hagu

Srbija nije saučesnik

Sanita ROŽAJAC

Presudu, prema kojoj Srbija nije izvršila genocid u Srebrenici, koju je javnost mogla čuti 26. februara 2007. u direktnom prenosu na domaćim TV stanicama, iznijela je predsjednica Međunarodnog suda pravde Rozalin Higins.

Potpuni šok uslijedio je nakon što je predsjednica u nastavku pročitala „sa 11 glasova za i četiri protiv, Srbija je oslobođena odgovornosti za saučesništvo u genocidu".

Međunarodni sud odgovornost Srbije vidio je u nesprečavanju genocida nad Muslimanima u Srebrenici i nekažnjavanju počinilaca zločina. Ipak, to je bilo nedovoljno da ovaj sud obaveže Srbiju da BiH plati odštetu za pretrpljene gubitke te je tako navedeno da "finansijska odšteta ne bi bila primjeren oblik reparacije" za prekršene obaveze, ali, navodno Srbija, prema presudi, zbog neispunjavanja obaveza treba da pruži "simboličnu kompenzaciju" BiH.

Međunarodni sud pravde je, razmatrajući zahtjev BiH za odštetu zbog nekažnjavanja počinilaca genocida, pozvao vlasti u Beogradu da smjesta uspostavi punu saradnju sa Haškim tribunalom i izruči optužene, naročito Ratka Mladića. Predsjednica Suda je naznačila da Srbija nije tokom rasprave osporila tvrdnju BiH da je general Ratko Mladić bio i da je trenutno u Srbiji, kao i izjavu šefa srpske diplomatije Vuka Draškovića da službe bezbjednosti znaju gdje je Mladić, ali neće da ga uhapse.

Odluka da Srbija nije odgovorna za genocid u Srebrenici, niti za saučesništvo u masakru, Sud je donio za 13 glasova za i dva protiv. Da je Srbija prekršila obavezu da spriječi genocid u Srebrenici, glasalo je 12 sudija, a protiv je bilo četvoro. Četrnaest sudija zaključilo je da je Srbija prekršila Konvenciju o genocidu zato što nije izručila Haškom tribunalu Ratka Mladića, a jedan sudija je bio protiv.

Tako pritajen sam ležao nepomično sa ostalim tijelima i čuo sam da dovoze nove kamione. Čuju se krici, jauci i pucnjava. Ja nisam smio dići glave niti se pomjerati pošto su dva reflektora iznad nas na brdu osvjetljavali sve

kon čega sam skinuo majicu kojom sam ga previo. U kanalu smo se zadržali do jutra i tad smo čuli da traktor odvozi tijela. Traktor se svakih deset, petnaest minuta vraćao... Mi smo po šumama lutali četiri dana. Kada smo bili između četnika i naših linija, stigli smo na mjesto odakle vidjeo narod. Najednom smo čuli razgovor čovjeka i žene. Čuo sam kako je žena rekla: Srebrenica... Allah će dušmanima platiti! Tada sam pošao da se uvjerim jesu li Bošnjaci. Ugledao sam da muškarac ima beretku i da je žena u dimijama. Prišao sam im i pitao: Smije li se tamo. Oni su mi uplašeno rekli: Smije... I ja sam im sa N. prišao i predstavio se...".

Masovna strijeljanja tog jula bila su svakodnevnica u BiH

Odluka dan uoči dženaze

Haški sud u četvrtak bi trebao objaviti odluku o drugom prigovoru imuniteta UN-a. Advokati smatraju da je ova odluka od ključnog značaja, jer bi isključivanje UN-a iz postupka olakšalo posao Holandiji.

Podsjetimo, 2007. odbijen je prvi prigovor UN-a, koji je naveo da ne može učestvovati u postupku, jer Sud nije nadležan za UN. Ovae navode sud je odbio i naložio UN-u da se pojavi. Odmah nakon toga uslijedio je i drugi prigovor. Oglušivši se na naredbu Haškog suda, niko od zastupnika UN-a nikada se više nije pojavio na ročištima. Holandija, druga tužena strana, privremeno je pristala ostati na stupu srama.

Drugi slučaj je tužba Hasana Nuhanovića, prevodioca bataljona DUCHBAT, koji je Holandiju tužio zbog smrti porodice. Njegovo insistiranje da se pred Sudom pojave vojnici, direktni sudionici događaja, nije pozitivno rezulitrao. Konačnu odluku u ovom slučaju, prema posljednjim najavama, Sud će donijeti 10. septembra ove godine.

S. R.

Presude Haškog tribunala

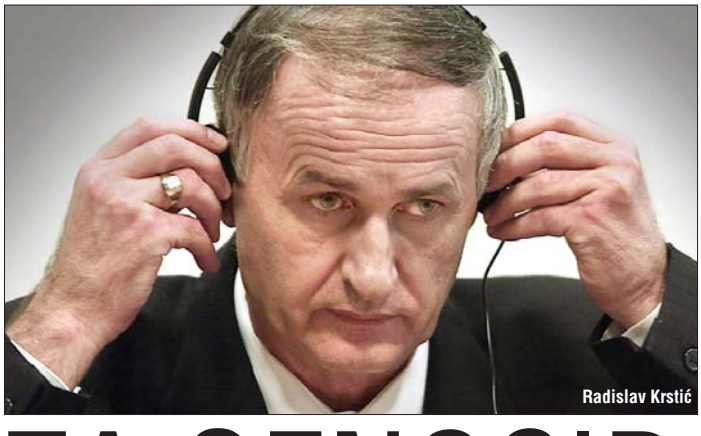

Radislav Krstić

ZA GENOCID
35 godina zatvora

Haški tribunal je 2001. izrekao prvu presudu za genocid u Srebrenici generalu Radislavu Krstiću, koji je prvo osuđen na 46 godina zatvora. Naknadno mu je kazna smanjena na 35 godina. Krstić je u vrijeme zločina bio zamjenik, a potom komandant Drinskog korpusa VRS-a. Suci su ocijenili dokazanim da je Krstić preuzeo komandu Korpusa 13. jula 1995. i da su jedinice Drinskog korpusa i jedinice Glavnog štaba VRS-a od 13. do 19. jula te godine ubile između 7.500 i 8.000 muslimana. Krstić je tokom suđenja imenovao Ratka Mladića i još petoricu oficira kao odgovorne za pokolj u Srebrenici.

Međutim, Dražen Erdemović bio je prvi kojeg je Tribunal osudio za zločine u Srebrenici na sramnih pet godina zatvora. Erdemović je osuđen na osnovu priznanja da je učestvovao u masovnoj egzekuciji Bošnjaka iz Srebrenice 16. jula 1995. godine na poljoprivrednom dobru Branjevo kod Pilice.

Za zločine u Srebrenici Tribunal u Hagu je osudio bivše oficire Momira Nikolića na 27 godina zatvora, Vidoja Blagojevića na 18, Dragana Obrenovića na 17 i Dragana Jokića na devet godina zatvora.

U Hagu se još vode suđenja protiv potpukovnika koji je komandovao Zvorničkom brigadom Drinskog korpusa Vinka Pandurevića, potporučnika Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, zamjenika komandanta specijalne brigade policije, te Ljubiše Beare, načelnika za bezbjednost Glavnog štaba VRS-a. Beara je optužen za genocid. U toku je i postupak protiv Radivoja Miletića i Milana Gvere. Obojica su optuženi za ubistvo, progone, prisilno premještanje, deportaciju.

U toku je i suđenje Vujadinu Popoviću, a i Zdravko Tolimir je optužen za genocid u Srebrenici. U optužnici se navodi da je sklopio sporazum s nekoliko osoba, uključujući Ratka Mladića, Milenka Živanovića i Radislava Krstića, da liše života vojno sposobne muškarce muslimane iz Srebrenice. Srbijanskog predsjednika Slobodana Miloševića je haško tužilaštvo, pored ostalog, teretilo za zločine počinjene u Srebrenici. Za genocid u Srebrenici terete se Radovan Karadžić i Ratko Mladić, koji su još na slobodi.

Osim u Tribunalu i Sudu BiH, suđenja za taj zločin vođena su i u Beogradu. Jedinicu Škorpioni ovaj sud je osudio na 58 godina zatvora. Osuđeni su za ratni zločin strijeljanja šest srebreničkih Bošnjaka u julu 1995. Pero Petrašević jedini je priznao zločin te je osuđen na 13 godina zatvora. Komandant jedinice Slobodan Medić, kao i Branislav Medić, osuđeni su na maksimalnu kaznu od 20 godina zatvora.

V. FALADŽIĆ

RS ponudio samo djelomično priznanje

Zločini bili, ali...

Tek nakon devet godina od najvećeg masakra u Evropi poslije onog iz Drugog svjetskog rata, samo rijetki političari u RS-u usudili su se sukobiti sa tragovima vlastite prošlosti. Toliko im je trebalo da, i to pod pritiskom međunarodne zajednice, priznaju da su se ljeta 1995. u Srebrenici dogodili najstrašniji zločini, ali ne i genocid.

Vlada RS-a osnovala je Komisiju za istraživanje događaja u Srebrenici i oko nje od 10. do 19. jula 1995. Donošenje odluke o formiranju Komisije bilo je motivisano obavezom RS-a da odgovori na odluku Doma za ljudska prava BiH iz 2003, a koja se odnosi na 49 prijava koje su podnijeli najbliži rođaci lica nestalih u događajima u Srebrenici i oko nje i o čijoj sudbini do danas nemaju pouzdanih saznanja.

Vlada RS-a je u junu 2004. usvojila izvještaj Komisije. Komisija je utvrdila da je u Srebrenici i oko nje likvidirano više hiljada Bošnjaka, na način koji predstavlja teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, te da je izvršilac preduzeo mjere prikrivanja zločina premještanjem tijela.

Na insistiranje OHR-a, RS je sredinom januara 2005. formirao Radnu grupu za Srebrenicu koja je imala zadatak da utvrdi broj i identitet osoba koje su učestvovale u događajima u Srebrenici.

Grupa je ustanovila učešće 19.473 pripadnika Vojske RS-a, Ministarstva odbrane te MUP-a u srebreničkim događajima, od ukupno 25.083 pripadnika ovih formacija. Međutim, u Vladinom konačnom izvještaju spominju se imena 892 osobe koje su bile učesnici zločina u Srebrenici, a koje su radile (mnogi su i danas zaposleni, op. a.) u državnim, entitetskim i općinskim organima vlasti. Neki od njih, iz razloga nepoznatih javnosti, obrisani su sa spiska te se na koncu popis osumnjičenih sveo na 810 osoba. Specijalni tim za Srebrenicu Tužilaštva BiH još provjerava imena osoba sa ovog spiska.

V. FALADŽIĆ

Marš mira od Nezuka do Potočara

Sjećanje na najteži put

Učesnici kolone će prvu noć prespavati u Donjoj Kamenici, drugu u Mravinjcu - Nova Kasaba (opština Bratunac) i treću u Fabrici akumulatora u Potočarima • Tokom marša na nekoliko stratišta biće održani časovi historije

Ove godine, kao i prethodne, „Marš mira 2008" se održava u sklopu obilježavanja 13. godišnjice stravičnog genocida nad Bošnjacima "sigurne zone".

Cilj marša jeste solidarisanje sa žrtvama, ali i ukazivanje na nezaborav počinjenog najvećeg genocida nad jednim od naroda u Evropi poslije Drugog svjetskog rata od strane srpskih snaga potpomognutih izdajom međunarodne zajednice.

Dužina ovogodišnjeg marša iznosi oko 100 kilometara, s početnom tačkom u mjestu Nezuk do krajnje destinacije - mjesta Memorijalnog centra Potočari - Srebrenica.

Kolona učesnika ići će u suprotnom smjeru dolaska preživjelih Srebreničana 1995. od Nezuka preko Baljkovice, Parloga, Crnog Vrha, Snagova, Liplja, Jošanice, Bakraća, Gloda, Udrća, Cerske, Konjević-Polja, Burnica, Ravnog Buljima, Šušnjara - Jaglići do Potočara - Memorijalni centar

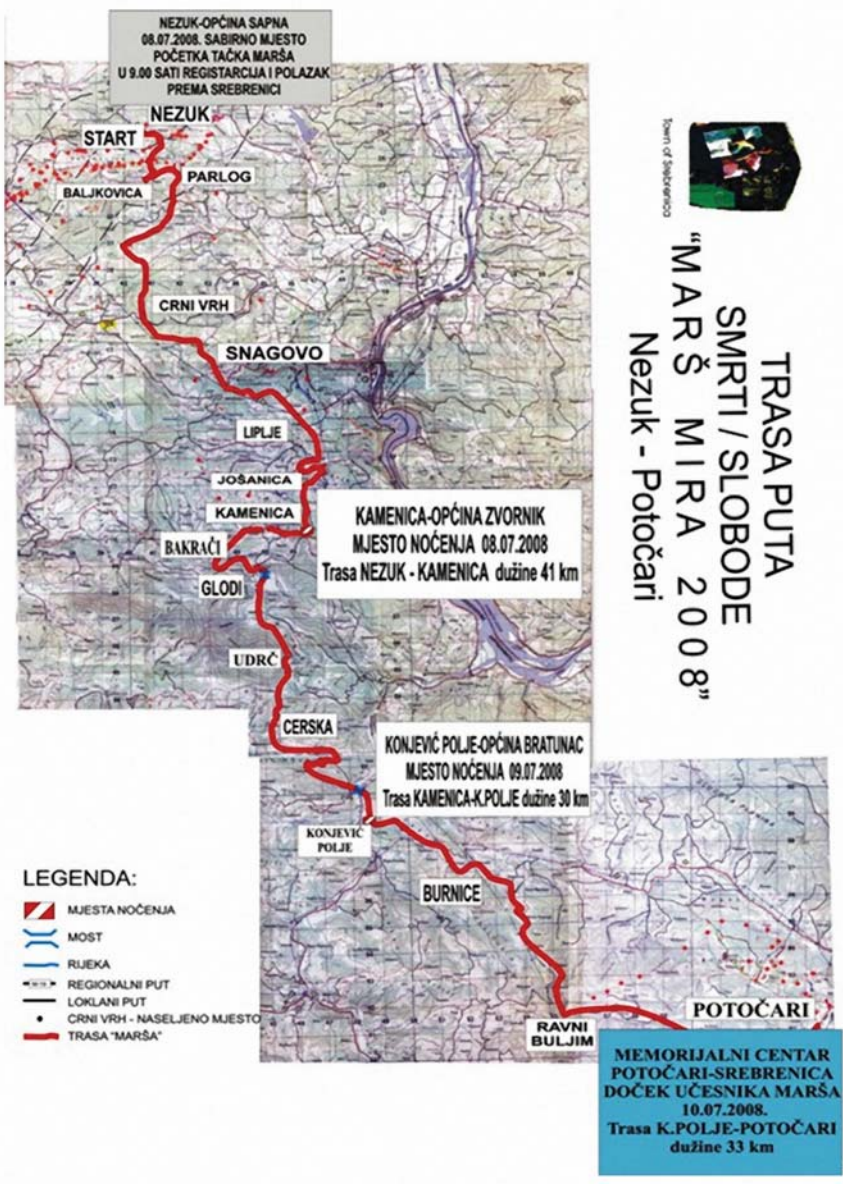

TELEFONSKE INFORMACIJE

POLICIJSKE STANICE	
• Opšti tel.broj	122
• Srebrenica	056 440 592
• Milići	056 740 118
• Bratunac	056 410 096
• Zvornik	056 210 128
EUFOR:	056 882 074
	061 899 978
EUPM:	055 221 370
	065 926 084
CSB BIJELJINA	055 201 190
PRVA MEDICINSKA POMOĆ	
• Opšti tel. broj	124
• Srebrenica	056 440 202
• Bratunac	056 410 694
• Milići	056 740 199
• Zvornik	056 211 100
ORGANIZACIONI ODBOR:	
• Abdurahman Malkić	065 881 183
• Ramo Dautbašić	065 881 182
PODOODBOR:	
1. Z. Salihović	061 667 182
2. H. Ćatić	035 251 498
3. N. Begović	061 642 408
4. R. Dautbašić	065 881 182
5. D. Mehmedović	061 651 465
6. M. Omerović	061 120 537
7. Ć. Jusupović	065 594 356
8. I. Petersen	062 120 537

Učesnici kolone će prvu noć prespavati u Donjoj Kamenici, drugu u Mravinjcu - Nova Kasaba (opština Bratunac) i treću u Fabrici akumulatora u Potočarima. Tokom marša na nekoliko stratišta biće održani časovi historije. Časove historije držaće preživjeli Srebreničani, koji su put prešli u julu 1995.

Kolona u osam sati, 8. jula, kreće iz Nezuka kod Sapne, a u Potočare bi trebala stići 10. jula u 20 sati.

Kolona učesnika marša ići će u suprotnom smjeru dolaska preživjelih Srebreničana 1995. godine od Nezuka (mjesta dolaska kolone preživjelih građana iz Srebrenice 17. Jula 1995) preko Baljkovice, Parloga, Crnog Vrha, Snagova, Liplja, Jošanice, Bakraća, Gloda, Udrća, Cerske, Konjević-Polja, Burnica, Ravnog Buljima, Šušnjara - Jaglići (mjesta odakle je 11. jula 1995. krenula kolona Srebreničana od oko 15.000 osoba) do Potočara - Memorijalni centar.

Organizator će kao i prethodne godine za potrebe noćenja obezbijediti šatore i podmetače, a učesnici marša trebaju osigurati vreće ili pokrivač za prenoćište. Biće obezbijeđena i hrana za dva obroka dnevno (večera i doručak).

Svaka od dnevnih etapa će iznositi oko 30 kilometara.

KODEKS PONAŠANJA TOKOM MARŠA

Svi akreditovani učesnici protestnog marša - puta slobode, moraju se pridržavati KODEKSA PONAŠANJA radi bolje organizacije i veće sigurnosti.

Od Vas se zahtijeva da slijedite sljedeća uputstva:

- Samo akreditovani mogu biti učesnici marša
- Učesnici koji žele pristupiti maršu moraju se prijaviti vođi grupe, radi eventualnog naknadnog akreditovanja
- Po svim pitanjima bezuslovno slijediti uputstva vođe tima
- Ne skretati sa predviđene i obilježene trase
- Održavati vizuelni kontakt sa članovima grupe
- Medicinsku pomoć tražiti od akreditovanih medicinskih timova
- Odmor i stanke koristiti po odluci vođe tima
- Obavezno prisustvovati na prenoćištu na predviđenim tačkama
- Na tačkama prenoćišta obavezno biti prisutan na prozivci
- U slučaju atmosferskih padavina i nepogoda isključiti sve radio-uređaje i mobilne telefone
- Voditi računa o prisustvu otrovnih zmija i paukova
- Zabranjuje se bacanje otpadaka smeća van predviđenog mjesta
- Kretati se trasom na kojoj će biti putokazi, kao i poštivati znakove opasnosti od zaostalih mina "PAZI MINE"
- Strogo je zabranjena upotreba svih vrsta alkoholnih pića
- Imati u vidu mogućnost izbijanja požara pri upotrebi zapaljivih sredstava i upaljača
- Zabranjuje se svako kretanje noću izuzev predviđenih tački
- O svakom eventualnom incidentu obavijestiti vođu tima i slijediti njegova uputstva
- Ponašati se dostojanstveno i disciplinovano u svakoj situaciji
- Bilo koji oblik nedisciplina može prouzrokovati isključenje
- Učesnici koji žele napustiti marš, iz raznih razloga, moraju se prijaviti vođi grupe

OBAVEZNO SLIJEDITI OVA UPUTSTVA!